

Euroopat on vaieldamatult kujundanud kristlus

Kõigepealt ma saadan soovitud tervitused kõigile eestlastest kaasmaalastele, kes elavad Soomes ja eriti meie õigeusklikele vendadele, nagu ka arvukatele soome sõpradele ning *Pro Estonia* lugejatele.

See ajakiri on väsimatult aidanud kaasa Soome ja Eestimaa suhetele ja vastastikusele tundmaõppimisele. Ta teeb seda Euroopas, eeskätt kultuurilises kogukonnas, millele on kuju andnud mitmete sajandite pikkune traditsioon. Enne kui see ajaloo vältel paljude lahkeliidega pikitud kogukond hakkas poliitilise ühtsuse vorme taotlema, lõi ta eetiliste väärtuste ja usuliste kogemuste ühise pärandi. Nagu kirjutab Lyoni kardinal-piiskop **Philippe Barbarin**: „Selles mõttes võib Euroopa oma kultuurilise külgetõmbe ning poliitilise tegevuse kaudu jätkuvalt anda vaimulikku tunnistust.”¹ Ja koos Euroopaga Soome ning Eesti.

Euroopat on vaieldamatult kujundanud kristlus. Seda võib näha igaüks: ühtki Euroopa suurega väikelinna ei saa ette kujutada ilma religioossete mälestusmärkideta, eeskätt ilma katedraalide või kirikuteta. Kuid ei piisa sellest, kui ütleme, et meil on rikas religioosne pärand. Ning tunnistagem samuti, et ühel või teisel moel on sellesse oma panuse andnud ka judaism ja islam. Me peame ka uurima selle üteluse tagajärgi. Ma sõnastaksin seda nii, et meie, kristlaste jaoks on Euroopa ülesehitustöös kõige tähtsam teostada täielikult oma elu Kristuses. See elu ilmes lihaksaanud Jumala Sõnas ning anti meile edasi tema surma ja ülestõusmise kaudu.

Euroopa võib muidugi selle pärandi kõrvale lükata ning end üles ehitada ainult poliitilis-majandusliku ühiskonnana, kuid kas suude-

takse vältida niimoodi riski, et majandus eraldub ühiskonna kui terviku vajadustest; kas ei anna ta iseendale kahju tuues järele kiisatusele toimida ilma inimeseta, nivelleerides altpoolt omaenda rahvaid? Kas suudab Euroopa ilma selle pärandita lõppkokkuvõttes üles ehitada vaimuühiskonda, milles rahvuslik ja üldine enam ei vastandu; milles diplomaatia esmaseks ülesandeks on rahu, töö, loovus, heategevus ja solidaarsus ning mitte iseendasse sulgumine? Isegi kui Euroopa tahaks seda ignoreerida, on tal vaja ristiisu antavat tunnistust. Tal on vaja sellest usust võrsuvat askeesijõudu, et mitte muutuda pelgaks juriidiliste kokkulepete pealispindseks organisatsiooniks, mis on allutatud enamalt jaolt anonüümsele riigibürokraatialle.

Ma arvan seega, et pole sugugi kohatu ütelda, et kõigi Euroopa rahvaste ühinemise eeltingimuseks on kogu Kiriku ühtsuse vältimatu taastamine. 1054. aasta kirikulõhe ei jaganud ainult Kirikut, vaid ka Euroopat. Niimoodi tekkis üksteise kõrvale kaks kiriklikku, teoloogilist ja kultuurilist tervikut, mis ristisõdade tekitatud vägivaldse kokkupuute tõttu pöördusid üksteise vastu.

Minu meelest on Soome ja Eesti Õigeusu Kirikul eriline roll ajalooliste eraldusjoonte ületamisel, ja mitte ainult selle maailma asjade suhtes, vaid Kristuse enese suhtes. Soome ja Eesti Õigeusu Kirik on saanud tugevaks tänu oma ainulaadsele kogemusele **suurriikide poolt allasurutud väikekirikute** õigeusuna, mis on elanud kultuuriliselt ja usuliselt pluralistlikus kontekstis, ja nii on nad justkui lõimeks n-ö **kolmanda Euroopa** kangas, mis asub pooltel teel kahe

Euroopa vahel, millest üks on sündinud Rooma kristlikust ladinusest ja teine Bütsantsi kristlikust hellenismist. Sellel kolmandal Euroopal, mis ulatub Lääne-merest Musta mereni, on kindlasti palju saada, ent tuleb mainida, et tal on ka palju anda, kuivõrd tulevases ühendatud Euroopas on iga teine eurooplane õigeusklik.

Selles sihis toimus 2006. aasta detsembris Tallinas tähtis sündmus, mis jäi pressile ja muule meediale märkamatuks: seati sisse teoloogiline dialoog luteri sõsarkiriku ja meie kiriku vahel. Kohtumised selle dialoogi raames leiavad aset kaks korda aastas (advendi esimesel nädalal ja ülestõusmispühade järgsel nädalal) ning eesistujaks on üheskoos kahe kiriku esikarjased ja see toimub Tallinna luterliku Usuteaduste Instituudi ning meie õigeusu Püha Platoni seminari eestvõttel ja egiidi all. See on kogu meie ühise ajaloo jooksul esimene ehtne kahekõne, kust on kõrvaldatud igasugune usutunnistuslik uhkus ja üleolek kultuuri ja tsivilisatsiooni pinnal. Ma olen veendunud, et see eestvõtmine saab olema viljakas mitte ainult meie kahe kiriku jaoks, vaid kogu meie maale ning selle kaudu kogu Euroopale. Ning see väljakutse tuleb alandlikkusega vastu võtta, et me saaksime üheskoos üles leida – hoolimata vastastikusest umbusaldusest, mida me oleme paratamatult kogunud – ning julgelt üles tunnistada eksimused, mida kristlik ajalugu pole osanud või tahtnud omaks võtta. Ainult niimoodi saame me evangeelses vaesuses ja tänuikkuses olla oma tõelise ülesande kõrgusel: ilmutada Jumalat seal, kuhu Ta on meid pannud, ehk tänapäeva maailma südames.

Valvajad ja prohvetid! Meile, Eesti kristlastele, on meie tõeline diakoonia Euroopa jaoks alles algamas!

+STEFANUS
Tallinna ja kogu
Eesti metropolit
EAÕK